

Хубава си, моя горо

*Хубава си, моя горо,
миришеш на младост,
но вселяваш в сърцата ни
само скръб и жалост:*

*който веднъж те погледне,
той вечно жалее,
че не може под твоите
сенки да изтлее,*

*а комуто стане нужда
веч да те остави,
той не може, дорде е жив,
да те заборава.*

*Хубава си, моя горо,
миришеш на младост,
но вселяваш в сърцата ни
само скръб и жалост,*

*твоите буки и дъбове,
твоите шуми гъсти,
и цветята и водите,
агнетата тлъсти,*

*и божурът, и тревите
и твойта прохлада,
всичко, казвам, понякога
като куршум пада*

*на сърцето, което е
всякогаши готово
да поплаче, кога види
в природата ново,*

*кога види как пролетта
старостта изпраца,
и под студа и под снега
живот се захваща.*

„Знание“, г. I, кн. 9, 15 май 1875

„Хубава си, моя горо“ е елегия от Любен Каравелов.
Написана е в емиграция и отразява носталгията на автора към родната природа.
Композиторът Георги Горанов написва музика към текста.

Песента е химн на българската гора и лесовъдската колегия, обичана е от млади и стари в нашата страна.

Като осмислихме написаното от Жан-Филип Шютц (Jean-Philippe Schutz): *„Без средства и най-доброто лесовъдство е неосъществимо“*, за да не се случи прогнозата на Франсоа Рене дьо Шатобриан (François-René, vicomte de Chateaubriand): *„Горите предхождат народите, пустините ги следват“*, защото като перифразираме максимата на Антоан дьо Сент-Екзюпери (Antoine de Saint-Exupéry) по повод на земята: *„Ние не наследяваме горите от нашите родители, ние я вземаме от нашите деца“*,

Ние лесовъдите от ЮЦДП, гр. Смолян, създадохме тази книга за Вас, за да се запознаете с малка част от нашата дейност и това, което сме постигнали до момента. Представяме малко известни факти за горите и процесите в горските екосистеми.

Защото ние лесовъдите, сме призвани от обществото да управляваме горските екосистеми и ресурси по начин, по който те да бъдат успешно създавани и поддържани, да запазваме и развиваме тяхното богато видово и вътревидово разнообразие.

Но гората не служи само за дърводобив на дървесина, тя е среда за живот и на други организми – растения и животни. Гората служи за отдих и туризъм, място където можеш да бъдеш сам или да го споделиш с любими хора. Гората дава препитание, осигурява суровина за отопление на местното население. Дава билки, гъби, коледни елхи, дрянови пръчки и много други полезни за хората растения и животни.

100 + факта за гората

За Седмица на гората

1. Лесовъдите в България отбелязват всяка година в първата пълна седмица на месец април своя празник „Седмица на гората“. Действията по възстановяването, стопанисването и опазването на българските гори започват веднага след Освобожданието през 1878 г. Новосъздадената държава първоначално създава охранителни звена от пеши и конни горски стражари към местните администрации на тогавашните околии. Една година по-късно на 5 юли 1879 г. е изграден самостоятелен сектор „Надзор на лесовете“ към Отделението за държавните имоти и рудите към Министерство на финансите, с което се поставя началото на държавната горска служба в България.

2. През 1883 г., **само 5 години след Освобождението на България**, Министерството на народното просвещение изпраща писмени указания до всички училища в страната за създаването на разсадници. Учителят Никола Василев от гр. Ловеч пръв се отзовава и открива разсадник над града в местността „Куклата“. В него той учи децата да произвеждат фиданки, които залесяват в местността „Стратеж“ (к.м. Е.К. – някъде е записано и като Стратеш). Идеята за разсадници и залесявания се подема и от други учители, по-изявени, от които са и двама копривщенски учители Нейко Азманов и Иван Джартазанов. Те заедно със своите ученици засаждат през 1901 г. първите 2000 иглолистни фиданки около училището в импровизиран разсадник и три години по-късно ги залесяват по оголените баири над града, като след това основават в Копривщица първото България Дружество за залесяване. Залесяванията в България стартират главно за борба срещу ерозията и наводненията и за подобряване на край селищната природна среда.

3. През 1905 г. започва активна и целенасочена дейност по овладяването на поройните реки и дерета и залесяването на милионите декари оголени и ерозирали терени, съществуващи във всяко населено място. Забележителното е, че по онова време се говори и работи в посока на залесяването и създаването на нови гори. Нашите планински склонове тогава са били оголени до неузнаваемост, което е причинявало огромни щети за народното стопанство вследствие на поройните прииждания на реките из цялата страна. А пороите са били опустошителни, защото водосборите на реките са били обезлесени. В началото на XX в. в България е имало над 2200 поройни реки. На практика е нямало населено място, разположено в подножията на нашите планини, което да не е страдало от порои.

4. През 1911 г. Ц. Дончев в статията си „Наводнения“ (кн. 8 на „Горски преглед“), споменавайки уредбата на подобен празник в Испания и имайки предвид подготовката на новия Закон за горите (седмият поред), предлага: „Законът да уреди два празника на залесяване през годината – единият през есента, а другият през пролетта – в които всеки по-възрастен от 15 години български гражданин да засажда най-малко по 5 дръвчета в определените от лесничействата места. Фиданките да се вземат от горските разсадници. В тия празници учениците от всички училища в България, ръководени от наставниците си, също да засаждат по 3-5 дръвчета. През тия дни всичките войници и ученици в царството трябва да бъдат отпуснати и използвани за залесяване“. Разбирането е, че задачата на празника е доброволен труд за страната, която по това време се нуждае страшно много от залесяване на оголените склонове и озеленяване на градове и села.

5. Минава повече от десетилетие, когато идеята се превръща в реалност с излизането на осмия Закон за горите през 1925 г., в чийто чл. 131 се казва: „...всяка година най-малко по два дни да се употребяват за работа по залесяването и в горските култури. Освен това всяка година през пролетта Министерството на земеделието и държавните имоти в съгласие с това на Народното просвещение урежда Празник на залесяването, в който са длъжни да вземат участие учениците от всички училища заедно с учителите, а така също и войската и трудоваците“.

6. През същата 1925 г. Министерство на народното просвещение и Министерството на земеделието и държавните имоти официално регламентират със съответните окръжни, като дават указания за провеждането на „Празник на залесяването“, който по-късно преминава в „Седмица на гората“.

7. На 12 април 1925 г. (Благовещение) за първи път в България се провежда **Празник на залесяването**, като в този ден в храм-паметника „Св. Александър Невски“ е отслужен молебен за граждани, учители, ученици, които след това залесяват в парковете и покрайнините на гр. София 420 000 горски фиданки и 20 кг семена, а следващата година са залесени съответно – 3 120 000 броя и 208 кг семена.

8. Празникът започва да се провежда в цялата страна, добива естествена популярност и се превръща в масово залесяване из страната, което продължава и през следващите години. В редакцията на сп. „Горски преглед“ пристигат дописки от регионалните лесничей, които съобщават за усилена подготвителна работа за празника – изнасят се беседи, изготвят се листовки и апели, изпращат се писма до училищата и войсковите поделения, от лесничействата се подготвят фиданки и се определят терени за залесяване. След проведените мероприятия лесничейте изпращат също своите

материали. От тях днес можем да научим къде, какво и колко е залесено, кое училище е направило по-красива „триумфална арка“, под която минават участници в тържеството, преди да се отправят към обекта, и дори коя военна музика е свирила най-хубаво и къде се е извило най-дългото хоро. В приложението към сп. „Горски преглед“, което се казва „Горски беседи“ и е притурка за популярни горски знания, през 1928 г. е публикуван материал „По случай празника на залесяването“. Изпратен е от горския стражар на Шуменското лесничество Атанас Киров и завършва така: *„Горите да пазим, нови да създадем, родината в храм горски да превърнем!“*.

9. Честването се превръща в **Седмица на гората** през 1934 г. и включва разнообразни събития – от залесявания до беседи за значението на горите и залесяването.

10. За първи път предложението Празникът на залесяването да се превърне в Седмицата е изказано от стажант-лесовъда Георги Минков в статията му „За празника на залесяването“ в сп. „Горски преглед“ (кн. 1-2, 1934 г.). Авторът пише: „Аз смятам, че върховен дълг е на лесовъда, а най-вече на нас, младите, да се замислим по-сериозно върху организирането на празника, дълг е на организираните български лесовъди да направят още един път върховни усилия пред господина министъра на народното просвещение, щото досегашната трудова седмица на учащите се с новия закон за просветата да се превърне в седмица на залесяването“. Към предложението Празникът на залесяването да продължи цяла седмица вместо един ден е добавена идеята - лесовъдите от всички райони на страната да се нагърбят с разяснителна дейност за значението на горите и залесяването. Това предложение е прието и идеята се осъществява още същата година, като първата Седмица на гората е открита от началника на Отделението за горите и лова Илия Стоянов, и е проведена от 15 до 22 април 1934 г. В кампанията все повече се включват изтъкнати творци на своето време.

11. От 1937 г. Празникът на залесяването (4-11 април) се чества по утвърдена от министъра на земеделието и държавните имоти програма, която включва „словесна, печатна и др. информация за запазването и разумното използване на българските гори, на които се гледа като на изчерпаем източник за задоволяване на нуждите от строителни и горивни материали, без да се държи сметка за тежките последствия от неразумното им ползване“. По тази тема специално за Празника на залесяването лесовъдът Тома Захариев – директор на Служба за горско-опитното дело, написва статията „Гори, народ и държава“, в която посочва: „Нужно е всичко във и около гората да се върши със съзнанието, че се работи за народа и с народа, нищо без него, а още по-малко срещу него. Противното е отчуждаване на народа от горите и горското стопанство“.

12. През 1940 г. е открита Седмица на гората, но този път тя продължава две седмици. На откриването ѝ на 1 април в зала „България“ присъстват тогавашните министър-председател, председател на Народното събрание, министри. По повод откриването ѝ инж. Димитър Загоров – началникът на горите, лова и рибарството, гостува в ефира на радио „София“. Отново по радиото той обявява нейното приключване на 14 април. Втората световна война спира тържествеността на провеждане на Седмица на гората за повече от десетилетие, но не се губи нейния смисъл.

13. През 1956 г. с решение на Министерски съвет от 4-ти февруари Седмица на гората е възстановена отново с поставени благородни цели и задачи – „дните от седмицата да бъдат дни на широко популяризиране на огромното значение на горите и масово участие на народа в борбата за опазване и подобряване състоянието им“. Регламентира се нейното провеждане да бъде винаги през първата цяла седмица на месец април.

14. Масовите залесявания стават приоритет на държавата през втората половина на XX век. Хиляди граждани се включват доброволно и по време на „Седмица на гората“, като активно допринасят за увеличаване на зеленото богатство на страната.

15. През 1969 г. е отчетено залесяването на 10-милионния декар гори у нас.

16. Инициативата за засаждане на дървета идва от индианците в Америка. Те имали обичай за всяка родена мъжка рожба да се засади по едно дръвче, за което се грижели цял живот. От местното население я възприемат и американците, съзирайки в нея възпитателна стойност. Първият законово регламентиран Празник на залесяването е в щата Небраска (1860 г.), а по-късно идеята се разпространява и в Европа (Франция, Англия, Швейцария, Русия), разбира се и в България.

17. Празникът има няколко основни цели:

- **Повишаване на осведомеността** за екологичното, икономическото и социалното значение на горите.
- **Насърчаване на опазването** и устойчивото управление на горските ресурси.
- **Образователни и информационни кампании** за лесовъдите и широката общественост.
- **Засаждане на дървета** и други практични дейности, които допринасят за увеличаване на горските площи.

18. По време на Седмицата на гората, се организират различни инициативи, включително:

- **Засаждане на дървета** и облагородяване на горски територии.
- **Образователни програми** и уроци по опазване на околната среда в училищата.
- **Информационни кампании** и изложби, които представят значението на горите и работата на лесовъдите.
- **Дискусии и семинари** по актуални въпроси, свързани с горите и тяхното управление.

19. Седмицата на гората играе важна роля за повишаване на обществената осведоменост относно екологичното значение на горите и необходимостта от тяхното опазване. Тя също така предоставя платформа за лесовъдите и други специалисти да споделят своя опит и добри практики.

20. С течение на годините, Седмицата на гората се утвърждава като важен елемент от културния и екологичен календар на България. Тя насърчава не само практическите действия за опазване на горите, но и създава трайни връзки между различните участници в тези усилия – от правителствени институции до местни общности и обикновени граждани.

Залесяване

21. Залесяването е изкуствено създаване на ново поколение гора чрез сеене на семена или засаждане на фиданки в подготвена почва и полагане на грижи за отглеждане на гората.

22. Чрез залесяване се възобновяват горите, осигурява се защита срещу природни стихии, озеленява се и се подобрява ландшафтът.

23. Съгласно Закона за горите - Залесяването обхваща дейностите по създаване на гори:

1. събиране, добив и производство на горски репродуктивни материали;
2. подготовка на почвата и засаждане/засяване на горски репродуктивни материали и ограждане;
3. попълване, отглеждане, инвентаризация на културите;
4. подпомагане на естественото възобновяване.

За провеждане на сечи в горите:

24. Ползвайки принципите на селективното отглеждане, ние лесовъдите, подпомагаме развитието на гората и устойчивостта на горските ресурси. С нашите намеси (сечи) целим:

- Укрепване на механичната устойчивост на насажденията спрямо абиотичните фактори на средата – вятър, сняг, дъжд и предизвикваните от тях повреди;
- Укрепване на физиологичната устойчивост на отделните дървета чрез подпомагане на развитието на техните корони, за да се осигури благоприятна среда за развитието им, като по този начин се подобрява тяхната жизненост, с което се ограничават повредите от биотични фактори – насекоми, гъби.
- С подпомагане на развитието на короните на дърветата, ние създаваме предпоставка за тяхното успешно възпроизвеждане – залагане и развитие на генеративните органи на дърветата и тяхното успешно опрашване.

25. В горите се провеждат сечи, като това е периода от склопяването на насажденията до тяхното възобновяване. В зависимост от целите се провеждат отгледни и възобновителни сечи.

26. Отгледните сечи започват от склопяване на насажденията и продължават до началото на първите мероприятия по възобновяването им. Отгледните сечи са насочени към формиране на короните и качеството на дърветата в насаждението. В зависимост от възрастта различаваме следните отгледани сечи – осветление, прочистка, прореждане и пробирка. В семепроизводствените насаждения (специално създадени и стопанисвани, като насаждения за добив на семена от дървесни видове) се провеждат селекционни сечи.

Знаете ли, че:

27. Златното лесовъдско правило на отглеждането на гората е „Да се отглежда рано, да се влиза често и с умереност“;

28. Склопеността е важен лесовъдски показател, който изразява частта от площта на насаждението, заета от проекциите на короните;

29. Коефициента на механична устойчивост е отношението на височината на едно дърво към диаметъра му на 1,30 метра, което на практика определя, че дърветата с малки корони имат по-висок коефициента на устойчивост, водещ до лоша статична стабилност.

30. За възобновяване на насажденията се провеждат възобновителни сечи, като целта е да се създадат условия за появата и развитие на подраст, неговото запазване и подпомагане да стане млада гора. Тук основният фактор е достигането на светлина до почвения слой, която да повлияе на покълването на семената, тяхното укрепване и израстване.

Знаете ли, че:

31. Карл Гайер (Karl Gayser (1822-1907г.) е основател на лесовъдството, което е най-близо до природата. Той развива идеята за природосъобразно лесовъдство, което се основава на принципа на естественото възобновяване в горите и създаването на смесени насаждения;

32. Ханс Лайбундгут (Hans Leibundgut (1909-1993г.) през 1981 г. формулира принципа „за свободно водене на сечите“, като счита, че поради дългия период на производство на дървесина с определени размери от горите, ненужните инвестиции трябва да се избягват, а естествените и следователно свободни процеси в гората трябва да се използват, доколкото е възможно, т.е. трябва да следваме естествените процеси в гората за формиране на качествена дървесина. За него гората беше общност. Ето защо той е на мнение, че всички лесовъдски мерки трябва да бъдат получени от екологични условия, като фазите на естественото развитие трябва да се вземат предвид при поддържане на насаждението .

33. Дървета конкуренти са тези, чийто връх на короната навлиза в един въображаем светлинен конус, обърнат с широката си част нагоре под ъгъл 60°, като върха на конуса се намира на 60% от височината на изследваното дърво, считано от основата му;

34. Счита се, че повреда с площ 10 см² е горната граница на риска за заразяване от гнилото и колкото тази повреда е по-близо до почвата, риска от заразяване е по-голям.

35. Фактор на развитие на младите дървета (Фактор на Honowski) е отношението на дължината на връхния леторасъл към тази на страничните. Практически, когато на едно дърво от подраста растежа на страничните клони е по-голям от този на връхния леторасъл, то тогава имаме липса на достатъчно светлина за това дърво.

“Лунна дървесина”:

36. От хиляди години хората са се занимавали с влиянието на времето на сеч върху качеството на дървесината. От Юлий Цезар през Плиний Стари до Теофраст имаме сведения и предания, че дървеният материал се сече само когато луната

намалява. Дървесината, отсечена при намаляваща луна и когато има новолуние е особено издръжлива и устойчива.

37. Но как дървото се превръща в материал, който може да издържи на атмосферни влияния хиляди години без повреди? Три неща са отговорни за особено дълготрайното качество на дървесината. Това са на първо място подборът на правилно отгледани дървета, на второ място събирането на дървесината в точното време и на трето място правилното съхранение, сушене и обработка на дървесината.

38. Дървесината, събрана, когато луната намалява, има повече свързана вода вътре в самата дървесина. Това прави дървото по-плътнo, по-устойчиво на натиск и също така по-устойчиво на гъбички, насекоми или огън. Учените са установили, че беловината, най-богатата на вода част от дървесината, отсечена по време на новолуние, губи по-малко вода и в резултат на това стволът е по-тежък. Следователно това дърво е по-подходящо за определени приложения.

39. Най-доброто време за отсичане на дървото и получаване на най-качествена дървесина е времето, когато Луната е във фаза новолуние и намаляваща четвърт. Това е така, защото по това време сокът се концентрира в корените, което води до по-малко течност в ствола и следователно по-малко влага. Това е най-подходящото време за отсичане на дърветата, които ще се използват за строителство, тъй като тяхната дървесина ще бъде по-равномерна и издръжлива.

40. Много по-конкретно, дърводелците и лесовъдите потвърждават, че най-доброто време за сечене и добиване на лунното дърво е по време на намаляващата луна през януари и февруари. Студът и слабата светлина помагат за свиването на сока на дървото в тези моменти. В резултат на това дървото изсъхва по-бързо от обикновено.

Горска статистика:

41. България е водеща в Европа по биоразнообразие и съхранени гори, което се дължи на дейностите на лесовъдите.

42. Знаете ли, че средната възраст на българските гори е 60 г.?

43. Малко известно е и, че след Освобождението горите заемат едва 20% от територията на страната ни, много от тях са изсечени, други загиват при пожари и различни бедствия. Над век по-късно обаче те се развиват много добре, а данните го доказват повече от убедително.

44. Статистиката сочи, че 38.5% от територията на България е заета от гори, като общата залесена територия на горите в страната към 31.12.2023 г. възлиза на 3 936 140 хектара. Близко 35% от тях са защитени, а 10% са под строга закрила. Според данни на Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) за последните 100 години горите са увеличили територията си близо 2 пъти. За период от 60 г. запасът им е нарастнал 3 пъти (от 243 млн. м³ до 718 млн. м³ през 2020 г.) Само за последните 20 години регистрираното увеличение е с над 30 %.

45. Данните показват още, че ние сме на второ място в Европа по защитени територии в НАТУРА 2000. България е изпълнила всички цели на Стратегията на ЕС за горите 2030 г. по отношение опазването на „старите (първични) гори или гори във фаза на старост“. В Европа делът на необезпокояваните от човека гори (4.7 милиона ха) е 2,2% от общата горска площ. Най-голяма площ от необезпокоявани от човека гори е отчетена в Швеция, следвана от България (704 хил. ха или 18% от общата горска площ).

46. Малко известен е и фактът, че близо половината гори в страната ни са издънкови и кореновата им система е стара.

47. Около $\frac{1}{4}$ от горите в България са създадени изкуствено в следствие на планирани лесовъдски действия.

48. Учените у нас твърдят, че голяма част от българските гори са застаряващи и е нужна своевременна грижа. Ако изоставаме с изпълнението на горскостопанските планове, както се случва в момента, подлагаме горите на риск от застаряване и намаляване на прираста. Жизненият цикъл на гората прилича на човешкия – когато е млада, расте бързо, респективно консумира повече (поглъща въглероден двуокис), в зрелостта се възпроизвежда, а когато застарява, става по-уязвима на всякакви влияния.

49. Науката е категорична, че стопанисваните гори са по-устойчиви на пожари, нападения от насекоми, ветроломи, снеголоми и др. отколкото тези, в които липсват дейност и грижа. Затова е важно грижата за гората да бъде адекватна и да се прилага от лесовъдите.

50. Гората трябва да се управлява, като се спазват нейните три основни функции – социална, екологична и икономическа. Ако не се стопанисва устойчиво, гъстотата ѝ може да стане твърде голяма и да се намали растежния простор, което представлява сериозен проблем, защото така има риск дърветата да загинат.

51. Важно е да не забравяме също, че гората е възобновяем природен ресурс. В основата на устойчивото ѝ управление стои принципът, че ползването на дървесина трябва да е в рамките на годишния прираст. Според добрите европейски практики устойчивото управление на горите предполага 75-80% добив на дървесина спрямо прираста. За сравнение в България се добиват 50-55%. Лесовъдите са категорични, че тази тенденция не е благоприятна и вече се отразява върху състоянието на горите у нас, тъй като за пръв път от десетилетия прирастът намалява.

52. Принципът, че ползването на дървесина трябва да е в рамките на годишния прираст е въведен в България чрез приемане на правилника за приложение на закона за горите през 1894 г. (обн. ДВ бр.176/1894 г.), където е отбелязано: „Онова количество дървен материал, което ще се сече ежегодно из всяка отделна гора, трябва да съответства на средно-годишния прираст в експлоатируемата гора (Забѣлѣжка. Онова количество дървенъ материалъ, което ще се сѣче ежегодно изъ всѣка отдѣлна гора, трѣбва да съотвѣтствува на срѣдне-годишния прирастъ въ експлоатируемата гора.)“.

Тогава за пръв път се утвърждава законодателно това златно лесовъдско правило за ползването на горите.

53. По данни в Доклада за състоянието на горите в Европа на FOREST EUROPE горите в България заемат 36% от територията на страната. За справка, средното горско покритие за Европа е 35%.

54. България е една от най-бързо раззеленяващите се държави в Европа – само за 10 години, в периода от 2010 до 2020 година са има създадени около 158 000 хектара нови гори.

55. 29% от общия горски фонд на България са иглолистни гори, 48% са нискостеблени и 23% - високостеблени широколистни гори.

Лов и опазване на дивеча

56. За да стопанисваме успешно дивеча, трябва да му осигурим следните три много важи условия:

- Храна;
- Спокойствие;
- Убежища.

Знаете ли, че:

57. Обонянieto има най-голямо значение при избора на храна при сърната. Сърните имат 90 см² обща обонятелна повърхност, а човека само 2,5 см², и могат да помиришат човешка миризма от 300÷400 метра;

58. През зимата нашите диви преживни животни имат естествено намален прием на храна, което се дължи на изолиращата зимна козина, натрупаната през есента и лятото мазнина, намалената активност, дори и спирането на развитието на ембриона при сърната. При условия на покой с цел икономия на енергия при студ вътрешната телесна температура може да се понижи.

59. Има „скрит зимен сън“ на елените, при който през около една трета от деня, те се намират в енергоспестяващо състояние, което включва намалено производство на енергия и честота на пулса.

60. Годишен ритъм от необходимост от енергия при дивите преживни животни:

- от октомври до декември съществува необходимост от храна, което води до образуване на мазнини, тлъстини.

- От средата на декември до средата на февруари приемът на храна намалява, като през този период папилите (характерни образувания на лигавицата, представляващи малки вкусови брадавички, разположени по горната повърхност на езика) се възстановяват. Практически животните през този период трябва да приемат по-малко и по-трудно смилаема храна, като за тази цел има свиване на търбуха при преживните животни.

- В края на зимата и през пролетта има отново силно нарастване на необходимостта от храна, което през юни отново води до образуването на мазнини (тлъстини).

Защитени територии

61. Първите опити за регламентиране опазването на природните ресурси в България са направени в началото на XX в. с приемането на тогавашните закони за горите и лова. Целенасоченото териториално опазване на флората и фауната обаче е започнало след 1928 със създаването на Съюза за защита на родната природа.

62. По инициатива на лесовъдите от региона на Смолян с Постановление № 12976 от 12.09.1931 г. на Министерството на земеделието и държавните имоти (МЗДИ) е обявена първата защитена територия в България - местността Храстено (Растьово). Нормативният акт за обявяването и е публикуван в ДВ. Бр. 149 от 30.09.1931 г., но е отменен през 1944 година с Постановление № 490 от 13 януари 1944 г. на МЗДИ. Тази информация е нова и променя представите ни за историята на природозащитата в България. До момента във всички литературни източници като първа защитена територия в страната се посочва странджанският резерват „Горна Еленица-Силкосия“ с площ 396 ha, известен от 1936 година само като „Силкосия“, който е обявен на 29.06.1933 год. и е създаден за опазване на вечнозелени храстови формации във водосборния басейн на река Велека. След него за обявени резерватите „Парангалица“ (1933) и „Байови дупки“ (1935).

63. През 1934 е създаден първия национален парк „Витоша“, обявен на основание на тогавашния Закон за горите, който е допускал съществуването на строго охранявани гори. По инициатива на Съюза за защита на родната природа високата част на планината – владение на държавата, **е обявена за Народен парк – Протокол № 6/02.02.1933 г.** на Постоянния горски съвет и постановление III А-15422/1934 г. на Министерство на земеделието и държавните имоти. Така на природата в България започва да се гледа като на обособен обект на правна закрила. Този парк е първият на Балканския полуостров. Обявен е само една година след Лондонското определение за национални паркове. През 1936 г., под влияние на Съюза за защита на природата – инициатор и за обявяването му, е изготвена и обнародвана Наредба – закон за защита на родната природа, според която паркът не е вече национален, а народен. Едновременно с това до 1952 г. действа специален Правилник за стопанисване и управление на Народен парк **Витоша** и включените в него бранища.

64. Витоша представлява един сложен и твърде интересен обект от геоложка, петрографска, растителна, животинска и туристическа гледна точка. Нейното голямо теренно и природно разнообразие от извори, реки, водопади, торфища, морени и гори винаги е привличало и занимавало природолюбителя и туриста. Този интерес и възможност за посещение се засилва и от непосредствената близост на **Витоша** до столицата. **Като начало на модерен и организиран туризъм в България може да се приеме първият организиран излет до Черни връх на 27 август 1895 г.** – дело на писателя Алеко Константинов. Черни връх е тясно свързан с историята и развитието на туристическото ни движение, защото именно там, на 27 август 1895 г. по призива на Алеко Константинов се изкачват 300 души и дават началото на организираното туристическо движение у нас. Тогавашната фраза на Щастливеца „Опознай родината, за да я обикнеш!“ става девиз на българските туристи.

65. Иван Вазов и Алеко Константинов с малцина свои приятели правят разходки в планината най-вече в района на Драгалевци. Значително по-сериозен се оказва един излет на Алеко Константинов до Черни връх от 11 до 14 юли 1889 г., когато той създава приятелска група за туризъм „Урвич клуб“. Тъй като този клуб просъществува само няколко години, Алеко замисля нещо по-голямо. На 22 август 1895 г. той написва историческата си покана до любителите на планината да се изкачат на 27 август на витошкия първенец Черни връх, където точно в 12 часа да се учреди Клуб на българските туристи. Поканата е отпечатана на страниците на в. „Знаме“, бр. 99 от 23 август 1895 г. На уречената дата пред Народния театър „Иван Вазов“ се събират стотици любители на планината, които лично Алеко повежда към Черни връх. А когато на самия връх на белите листове се подписват 300 души, Алеко е изумен и много щастлив, което става причина той да напише знаменития си фейлетон „Невероятно, но факт – 300 души на Черни връх“. Няма точни сведения дали точно тогава и по този повод Алеко получава второто си много популярно име „Щастливеца“.

66. Датата 27 август е обявена за празник на туризма, а всяка неделя най-близката до 27 август, хиляди почитатели на планината се изкачват на витошкия първенец Черни връх, за да отдадат почит и уважение на тези, които поставиха началото.

67. През 1936 влиза в сила Наредбата-закон за защита на родната природа, която десетилетия наред е действителен нормативен акт за защитените територии в България. Още тогава много далновидно са предвидени и планове за управление на защитените територии, които сега са важен инструмент за стопанисването им. С тази наредба са обявени и някои природно-исторически места с национално значение: Вола, Бузлуджа, Шипка, Оборище. Създадени са и няколко защитени територии, които днес са сред най-ценните български резервати и паркове: „Ропотамо“ (1940), „Калиакра“ (1941), „Златни пясъци“ (1943).

68. След края на Втората световна война са обявени няколко нови резервата, някои от които с голяма площ – „Сребърна“ и „Милка“ (1948), „Царичина“ и „Тисата“ (1949), „Камчийски лонгоз“, „Дупката“, „Горна Топчия“ и „Алиботуш“ (1951), „Джендема“ (1953), „Узунбуджак“ (1956) и др. През 1956 към БАН е създадена Комисия по защита на природата – първата научна природозащитна институция в България.

69. Съгласно Закона за защитените територии за национални паркове (категория II на IUCN) се обявяват територии, в чиито граници не попадат населени места и селищни образувания и които включват естествени екосистеми с голямо разнообразие на растителни и животински видове и местообитания, с характерни и забележителни ландшафти и обекти на неживата природа. Резерватите и националните паркове са защитени територии с по-голям обхват и по-строг режим на опазване и управление, който напълно изключва (в резерватите) или силно ограничава (в националните паркове) антропогенното въздействие. Съгласно Закона за защитените територии поради по-строгите режими на опазване в националните паркове, защитени територии от други категории (с изключение на резервати и поддържани резервати), които попадат в границите на националните паркове се заличават. Собствеността в националните паркове и резерватите е изключителна държавна. В България са обявени три национални парка – Рила, Пирин и Централен Балкан. Те се управляват с цел защита на дивата природа. В страната са обявени 55 резервата и 35 поддържани резервата.

70. Останалите категории защитени територии в България се разпределят както следва: природни забележителности – 354, природни паркове – 11, защитени местности – 589 (данни към края на 2023 г.).

71. Природният парк (категория IV или V на IUCN) е защитена територия, където взаимодействието между хората и природата с течение на времето е създавало територия с различен характер със значителна, екологична, биологична, културна и живописна ценност и където запазването на целостта на това взаимодействие е жизненоважно за опазването и поддържането на района и свързаните с него опазване на природата и други ценности. За разлика от националните паркове в природните паркове може да има населени места, селищни образувания и курорти. Защитени територии от други категории, попадащи в границите на природните паркове запазват режимите си, определени със заповедта им за обявяване. Витоша, Българка, Врачански Балкан, Персина, Златни пясъци, Странджа, Сините камъни, Беласица, Русенски Лом, Шуменско плато и Рилски манастир са природните паркове обявени в нашата страна.

Екосистеми ползи от гората:

72. От един хектар гора (10 декара) годишно те отделят до 10 t кислород, до 15-20 t вода; поглъщат до 13 t въглероден диоксид.

73. Запазването за дълго време на биомасата е характерна черта на горските екосистеми. Те натрупват до 7 t/ha годишно първична биомаса срещу 4 - 7 t/ha за ливадите и степите; фиксират до 3-7 t/ha C₂O и т.н. Според Рамад, (1981) с най-висока продуктивност са влажните вечно зелени тропически гори с около 450 t/ha, годишно, следвани от тропическите листопадни гори, вечнозелените гори в умерения пояс и др.

74. Географското местоположение, надморската височина и климатът предопределят и формата на дървесните корони. В местата, където падат обилни снеговалежи и преобладаващите ветрове са силни до ураганни, формата на короната на дърветата е източено-конусовидна, а клоните са низходящи, това са териториите с голяма северна широчина или надморска височина. По този начин снегът не се задържа изцяло върху короната и дървостойките са устойчиви на снеголоми и снеговали. В тези райони преобладават иглолистните дървесни видове и обратно в районите с по-малко снеговалежи, короните са мощни с кълбовидна или чадървидна форма, а клоните са дебели с много разклонения. В тези горите доминират широколистните дървесни видове от род *Quercus*, род *Fagus*, род *Acer* и други

75. Формата на дървесните корони е подсказала на архитектите каква да бъде конфигурацията на покривите на сградите за определен район: източени с изострени под формата на призма или конусовидни покриви (стил готика) в райони с обилни снеговалежи и обратно, заоблени, полусферични или пирамидални там където снеговалежите са рядкост или изобщо липсват.

76. Показателен е факта, че общият запас на дървесина в нашите гори е 644,8 млн. m³ (2010), а годишният добив се движи между 6 и 8 милиона m³ дървесина. При това запасът на въглерод в живата дървесна маса е 202 млн. t. В същото време средният годишен прираст е 14,3 млн. m³, което означава, че при нейното синтезиране в процеса

на фотосинтезата са използвани около 14 милиона t CO₂, а отделени в околната среда - 9 мил. t O₂.

77. Поради високата си продуктивност те се явяват и важен средообразуващ фактор, като за производството на всеки тон дървесина поглъщат около 1,9 t, CO₂ и отделят по 1,4 t O₂.

78. Таксономичните проучвания в горските ни екосистеми показват значим ресурс от лечебни растения у нас: 741 вида растения от българската флора се използват под различна форма като лекарствени средства, а повечето от половината растат в българските гори (Димитрова (2020)). В състава на горските екосистеми са включени 20 вида растения, осигуряващи големи количества горски плодове: малина, бяла и червена боровинка, къпина, скоруша, мушмула в някои планини; дива круша, киселица, шипка, а 10 вида гъби имат промишлено и търговско значение.

79. Със загриженост за съдбата на ловното богатство на страната Груев (1925) пише: „Където съзнанието за обществен дълг е непознато, където понятията за права и задължения са объркани, където по-голяма част от ловците стават членове на ловните дружества само за да получат евтин билет и да могат по-лесно да браконирстват, наложително е да се въведат забранителни мерки“.

80. Създаването на първите полезащитни пояси в Добруджа започва от румънските власти в землището на село Карвуна през 1936 – 1939 г. под ръководството на Горския опитен институт в Букурещ. Изграждането на съвременната полезащитна мрежа се изгражда в Добруджа в изпълнение на постановление на Министерския съвет на НРБ № 236 от 8 март 1951 г. В района са създадени 9 държавни горски пояса и цялостна мрежа от полезащитни горски пояси (БАН, 1986). На територията на тогавашните стопанства са създадени пояси върху 132 хил. dка. По последни данни площта на полезащитните горски пояси в седемте общини на Добричка област е общо 65,1 хил. dка. Съобразявайки се с преобладаващите за Южна Добруджа северни ветрове, основните пояси са проектирани и изградени в посока на редовете изток – запад и са разположени на около 500 m един от друг. Второстепенните пояси са напречно разположени на основните пояси на около 1000 m един от друг и по този начин площта на всяко от защитените от ветровете полета е около 500 dка.

81. По данни на Захариев (1967), Димитров (1970), Рамад (1981) и други автори полезащитните пояси повишават ефективността на провежданите агротехнически мероприятия с 30-40%, а оттам и рентабилността на растениевъдството с 20-25%. Капиталовложенията за създаване на поясите се изплащат на 4-5-та година след залесяването само от едногодишното увеличение на добивите и многократно от натрупаните запаси на дървесина. Проучвайки влиянието на полезащитните пояси върху селскостопанските култури Димитров (1970) установява, че у нас заемат те заемат 2-3 % от дадена територия и осигуряват увеличаването на добивите от житните култури с 25- 35 % като задържат снега, спират суховеи и охлаждат въздуха. В тях гнездят насекомоядни птици, а цветовете на липа, акация и други видове, влизащи в техния състав, осигуряват отлична пчелна паша. Дървесината, получавана от тях задоволява потребностите от дребен и среден строителен материал и дърва на местното население. Всичко това допринася за увеличаване на ефективността и качеството на екосистемните ползи и продукти от полезащитните пояси и е гаранция

за устойчиво развитие на селското стопанство в тези райони.

82. Според проучванията на Otto (1998), Богданов (2006), Найденов (2005), ФАО (2011) и др. екологичните и социалните функции на горските насаждения, включително и на полезащитните горски пояси, имат около 200 пъти по-висока стойност от цената на добитата дървесина.

83. В европейската практика, като положителен пример се сочат мащабните залесителни и технико-укрепителни дейности около язовирите и най-вече при язовир Искър. Отчита се, че след петдесет години от построяването му са били затлачени само 15 % от проектираното затлачване. Това потвърждава точността на прогнозно дълголетие за затлачване на мъртвия обем в срок от 466 години, а на общият му обем – 4, 100 години.

84. На риторичния въпрос, защо кислородът никога да не свършва, а въглеродният диоксид не се натрупва постоянно и съдържанието му не достига до степен да направи въздуха отровен Раденски (1999) и други автори, дават обяснение с процеса на фотосинтеза. Установено е, че за всеки тон синтезирана първична органична материя (дървесна и друга маса) се отделя около 1,4 t кислород, а се поглъща 1,9 t въглероден диоксид. Доказано е, че един ha гора в умерения пояс отделя 14 t кислород и консумира 20 t въглероден диоксид през един вегетационен сезон и този процес, отнесен към голям горски масив, показва производството на значително количество кислород и поглъщане на въглероден диоксид, като го натрупва като органични съединения в дървесната маса. Установено е, че едно стогодишно дърво от бук (*Fagus sylvatica* L.) ежедневно преработва 20,000 – 30,000 литра въздух (Димитров, 2017; Stoyanov, Naydenov, Marinova, 2018). В същото време следва да се отбележи, че горските екосистеми годишно синтезират от 0,5 до 400-500 t /ha първична биомаса и по този начин те се явяват основния фактор на планетата за поддържане равновесието в състава на въздуха.

85. Около 2/3 от органичната маса в природата се изгражда в горските екосистеми.

86. Хлорофилната фотосинтеза в световен мащаб протича в огромни размери. Горските екосистеми, които заемат около 1/3 от земната суша, годишно създават около 30 милиарда t органични вещества, т.е. преработват необходимото количество въглероден диоксид и освобождават съответно количество кислород. За един вегетационен период зелените растения консумират средно по 20 t въглероден диоксид на ha и се освобождава 14 t кислород.

87. Хектар борова гора за едно денонощие отделя 5 kg фитонциди, хвойновите формации– 3 kg. В иглолистните гори въздухът е почти стерилен – в 1 m³. се съдържат едва 200-300 бактерии. Доказано е, че фитонцидите отделяни от елата убиват причинителите на коклюша, дизентерията и коремния тиф, а тези на бора – бацилите на Кох (причинители на туберкулоза) и коли бактериите. Брезата и тополата отделят биологични вещества, които убиват златния стафилокок, известен като „супермикроб” поради високата му устойчивост към антибиотици.

88. Един ha широколистна гора отделя през лятото около 2 kg фитонциди, а иглолистната –до 5 kg. Най-активни в това отношение са: лиственицата, елата, хвойната, белият бор, кедрите, брезата, дъбовете, обикновеният смърч, кленът, липите и др. С висока фитонцидна ективност се отличават и някои тревни видове -чесън, кромид лук, хрян и други. Счита се, че ако до един средно голям град съществува парк от 1,5 до 2,0 ha, то фитонцидите, отделяни в него са достатъчни за обеззаразяване на въздуха му.

89. Проучвайки физиологията на дихателната дейност учените доказват, че за правилно протичане на процеса на дишане не е достатъчно само участието на кислород с необходимия процент в състава на въздуха, а и наличие на йонизирани молекули кислород, при което броят им в един кубически сантиметър да не бъде под 25 за да не загиват организмите. Йонизираните кислородни молекули представляват леки йони с отрицателен заряд и те съществуват винаги във въздуха, но не са разпределени равномерно и еднакво навсякъде. Най -богат на такива йони е въздухът над горите - 2 000-2 500 броя в cm^3 , а над планинските гори –до 3 000 броя; в чист въздух, без влияние на гора –около 1000 броя; морето –800-900 броя; в промишлено-заводска среда –200-250 ; в закрити многолюдни помещения –25 -100 броя в cm^3 . В последния случай усещаме, че се диша “тежко” и се стремим да излезем навън “на чист въздух”.

90. Изследванията показват, че короните на широколистните дървета поглъщат 26% от падащата върху тях звукова енергия, а отразяват 74% от нея. Шумът в жилищата, разположени в блокове без озеленяване на междублоковото пространство е 5 пъти по-интензивен в сравнение с този в райони със зелена система. При ширина на залесените пояси от 30 m нивото на шума намалява до 75%, а при ширина 20 m - 55-60% и при 10 m -30-35%. (INRA, 1979; Курамшин, 1988; Байков, Найденов, 2011). Опитът показва, че изграждането на шумопоглъщащи екрани и лесонасаждения може да намали вредното въздействие от шума като ефектът зависи от състава, възрастта, височината и пълнотата на насажденията и особено от ширината му. Ако разстоянието между шумоизточника и приемника е 200 -250 m и пространството е заето от възрастно насаждение с нормална пълнота, се създава илюзията за отдалечаване на източника на шум на 1, 800 -2, 000 m.

Повреди в горите:

91. Смерчове и ураганните ветрове в горите, предизвикат сериозни ветровали и ветроломи. През шейсетте години на XX век в Родопите - м. Беглика смерч поваля повече от 1 милион m^3 дървесина, а през 2001 г. отново смерч поваля близо 20 хиляди m^3 в биосферния резерват „Бистришко бранище”.

92. Силният вятър причинява повреди ветролом и ветровал. Дървесните видове, които образуват централна коренова система (бял, черен бор, дъб, ела) и сърцевидна коренова система (дугласка, лиственица, бук, явор, дъб, трепетлика, липа, габър, елша) страдат от пречупване на стъблата - ветролом, а при тези дървесни видове (смърч, ясен, трепетлика, тополя, върба), които образуват плоска (повърхностна) коренова система най- често се повалят целите стъбла -ветровал.

93. Мократа и размякната почва, след дъжд или при снеготопене, улеснява в значителна степен повялянето. По принцип, стъблата на дърветата с по-къса корона се трошат повече, понеже в горната си част те са винаги по-крехки. По-възрастните дървета обикновено се трошат по-високо, близо до короната. Сухата и твърда почва предразполага към счупване на стъблата. Стръмният терен предразполага към повяляне на стъблата, а равният – към счупване, при равни други условия. Голямата надморска височина улеснява и повялянето и счупването.

94. Лесовъдите сме забелязали, че има някаква цикличност на подобни явления за района на Родопите – Последните години по-характерни са тези от есента на 2004г. (ДГС Доспат, ДГС Борино), 15.02.2005г. (ДГС Смилян, ДГС Смолян, ДГС Златоград), 28.10.2014 г. (ДГС Михалково, ДЛС Извора, ДГС Хвойна, ДГС Триград), 08.03.2015г. (ДГС Смолян, ДГС Златоград, ДГС Славейно, ДГС Ардино), 18.01.2018г. (ДГС Смолян, ДГС Славейно). Падналата маса през всяка от изброените години е възлизала на повече от 100 хил. куб. метра дървесина.

95. Най-известният ветровал е от 29 май 1961 г., когато за седем минути (от 16.55 до 17.02 ч) в Западните Родопи се развихри ураганен вятър – смерч (торнадо), който помете дървостойките на площ от 3 300 ha на териториите на горските стопанства – Селище, Чехлъво, Велинград, Ракитово и Беглика. Повалената и поломена дървесина бе над един милион кубически метра. С постановление № 134 от 27 юни 1961 г. на МС се разпорежда да се създаде срочна организация за усвояване на падналата дървесна маса и се изготвят проекти за ускорено залесяване на смърчовите площи. Поради благоприятните почвено-климатични условия за растеж и развитие на иглолистните дървесни видове, главно на белия бор и смърча, разработените проекти предвиждат по пътя на изкуствено залесяване да бъдат създадени трайни по състав, високопродуктивни горски култури и насаждения. При извършените предварителни проучвания (ВПО „Агролеспроект” и местни специалисти) се установява, че сериозен проблем ще възникне с почистване на терените от отпадъци при сечта (повалените пънове и клони заемат 20–30% от площта). Налага се решението – отпадъците да бъдат изгаряни задължително.

96. Добрата българска лесовъдска и лесозащитна практика показва, че най-ефикасна мярка за борба с короядите са навременно изведените санитарни сечи, т.е. премахване хранителната база за масово размножаване на вредителите. Примерите в това отношение са значими - засегнатите огромни по площ и запаси иглолистни гори от ветровалите в района на Беглика-Батак, м. Ветровала на Витоша, в началото на шейсетте години на двадесети век са незабавно усвоени, сечищата почистени и освободените площи залесени. Благодарение на тези мерки не се е достигнало до каламитетно проявление на короядите и днес в тези райони има отлични иглолистни култури.

97. Следва да се отбележи, че дадените указания, под въздействие на „будната, загрижена за здравето на горите, общественост“ за отсичане само на дърветата с вече печервеняла листна маса, превръща санитарната сеч в събиране на суха и паднала дървесина, защото в тези дървета, вече корояди няма. Задължително е всички дървета в близост до короядните петна с признаци на заселване с корояди да бъдат навреме отстранени и изнесени от насаждението.

98. Добра практика е също така да не бъдат задействани други видове сечи (възобновителни, отгледни) в насажденията, около тези с повредена дървесина. Повалените стъбла при провеждане на сечи в такива насаждения са дора хранителна база за короядите!

99. За горите по света

21 март се счита за Международен ден на горите.

Според проучване от 2008 г. **съществуват над 800 определения за думата "гора"**, които се използват от различни организации в зависимост от региона, височината на дърветата и короните им. Най-общо казано гора е обширна зона с дървета, чийто най-горен етаж **покрива минимум 10% от небето**.

За целите на международната статистика на горското стопанство Евростат следва класификационна схема, създадена от Организацията по прехрана и земеделие към Организацията на обединените нации (ФАО), и прилага следното определение: „гора“ е земна площ с повече от 10% покритие от дървесни корони (или с еквивалентна плътност на насаждението) и с площ повече от 0,5 ха. Дърветата следва да могат да достигнат височина от поне 5 метра при своята зрялост *in situ*.

В Средновековието думата "гора" е използвана за част от сушата, обособена за кралски лов.

Думата "**джурасик**", която обикновено свързваме с динозаврите, идва от келтското наименование за гора.

Според Организацията на ООН за прехраната и земеделието (ФАО) между 1990 г. и 2020 г. по света са изчезнали около 420 милиона хектара гори – площ с размерите на ЕС.

Обезлесяването е пълното унищожаване на горите, за да може земята да се използва за други цели, но често процесът е по-постепенен. Деграцията на горите е свързана със загубата чрез прекомерна експлоатация на възможността им да носят ползи – например, да осигуряват дървесина или да подкрепят биоразнообразието.

Тези процеси са особено проявени в три големи горски пояса – в Амазония (Южна Америка), Конго (Централна Африка) и Югоизточна Азия. Обратното се случва в ЕС, където площта на горите е нараснала с 5,3% между 2000 г. и 2021 г.

Горите покриват около 30% от сушата на Земята и са дом на мнозинството от растителния и животинския свят на сушата, както и на голяма част от коренното население. Те поглъщат въглероден диоксид от атмосферата, а също така са и източник на прехрана и доходи за 25% от световното население.

В съвременния свят около 30% **от земната суша** е покрита с гори, но дори преди 200 години горите са заемали два пъти повече площ.

Повече от 1/2 от световните гори се намират само в 5 държави (Руската федерация, Бразилия, Канада, Съединените американски щати и Китай) и 2/3 (66%) от горите се намират в 10 държави.

Приблизително 7% от всички гори в света са целенасочено засадени от хора.

Най-залесената страна в Европа е Финландия, където около 70% от територията е покрита с дървета.

Тайгата, която обхваща голяма част от Канада, Аляска, Скандинавия и Русия, е считана за **най-голяма гора в света**. Тайгата заема около 79 % от територията на цяла Русия.

Около една трета от всички дървета на Земята са **иглолистни растения** и се намират в тайгата.

Въпреки внушителните размери на гореспоменатата тайга, почти 50% от всички гори в света са в тропиците.

Горният етаж на дъждовната гора **покрива 100% от небето**.

Почвата в повечето **дъждовни гори** е бедна на минерали и хранителни вещества. Ключът за пищната растителност в тези гори се крие в бързия кръговрат на азота.

Около 50% от всички сухоземни животински видове живеят в горите.

Повече от 20% от лекарствата в света се произвеждат от растения, растящи в тропическите дъждовни гори.

Вид бръмбари използва горските пожари, за да се чифтосва и размножава, тъй като конкуренцията и заплахата от хищници при огнена стихия са по-малки.

100. Интересни факти за ползите от горите

Горите по света годишно поглъщат повече от 2 милиарда тона въглероден диоксид от атмосферата, превръщайки го в кислород (интересни факти за въздуха).

Горите получават само около 10% от всички хранителни вещества, от които се нуждаят от почвата. Те абсорбират всичко останало от атмосферата.

Средно около 4 тона хартия се произвеждат от едно дърво, добито от екваториалните гори.

Дърветата преразпределят до 95% от водата, която абсорбират. Когато вали, дърветата абсорбират дъждовната вода в корените и листата си, намалявайки

ерозията и наводненията. По-късно листата им го освобождават обратно във въздуха чрез транспирация, създавайки мощен охлаждащ ефект, който засяга локалните микроклимати.

Дърветата намаляват нуждата от въглеродни емисии от отопление и охлаждане, като спомагат за регулирането на температурата на въздуха. Добре поставените (засадени) дървета около нашия дом могат да намалят разходите за климатизация с 30% и разходите за отопление с до 50%.

Необходими са 460 дървета, за да поемат (абсорбират) годишните емисии на CO₂ от един автомобил, защото едно превозно средство отделя около 4,6 метрични тона въглероден диоксид годишно, а дърветата могат да абсорбират средно 22 килограма CO₂ годишно през първите 20 години от живота си.

Необходими са от 7 до 8 зрели дървета, за да осигурят кислород за един човек за една година. Дърветата отделят кислород, когато използват слънчевата енергия, за да трансформират въглеродния диоксид и водата в глюкоза. Те използват част от получения кислород, когато разграждат част от глюкозата обратно, за да захранват метаболизма си. Но средно дърветата произвеждат повече кислород, отколкото използват.

Добавянето на само на едно дърво към открито пасище може да увеличи биоразнообразието на птиците от почти нулеви видове до 80 вида.

Близо 58% от всички дървесни видове са ендемити за една държава. Това означава, че те съществуват само в една област. Ендемични дървесни видове са особено застрашени от обезлесяването, защото ако местообитанието им бъде унищожено, има вероятност да изчезнат.

За година едно възрастно дърво абсорбира 3413 литра дъждовна вода и филтрира 49,4 кг. CO₂.

За 1 година едно дърво осигурява кислорода, необходим на 10 души. Едно дърво охлажда колкото 10 климатика.

Една от причините да усещаме белия си дроб освежен по време на разходка в борова гора е **терпеноидът алфа-пинен** - съединение с **противовъзпалителни свойства**, което се използва като бронхоразширяващо средство при лечение на астма.

В Япония се практикува "горска баня" - дълги разходки в гора, смятани за **естествена ароматерапия**.

Способността на човека да пие алкохол се дължи на ген, помагал на древните му предшественици да усвояват вещества от гниещи и ферментирали плодове, които са откривали в горите.

В световен мащаб дърводобивната промишленост дава работа на около милион души.

Около 40% от световната енергия се генерира с помощта на дървесно гориво, главно дървени въглища.

Всяка година на Земята има повече от 3 милиона хектара по-малко гори. За сравнение, това е приблизително размерът на Молдова.

Повече от половината от всички хартиени продукти в света са направени от рециклирани материали. Това помага за пестенето на дърва.

Недалеч от Калининград има невероятна Пияна гора – място, където стволите на всички дървета са силно огънати и изглеждат обезобразени.

В американския щат Юта се намира дървото Пандо, което технически представлява цяла гора с **хиляди разклонения** на трепетлики с **обща коренова система**.

В Лондон има толкова много дървета, че градът спокойно може да бъде **класифициран като гора**

От всички страни в света, Малайзия губи горите си най-бързо. Там горските зони вече са почти унищожени. Но малкият и беден Бутан, напротив, упорито засажда дървета навсякъде, където е възможно.

Вирუსът зика, превърнал се в заплаха за глобалното здраве през 2007 г., е открит в гората Зика в Уганда през 1947 г.

По време на снимките за сцените на гористата планета Ендор в "Междувъздушни войни" актьорът Питър Мейхю в образа на Чубака е бил придружаван от членове на екипа в ярки дрехи, **за да не бъде взет за Голямата стъпка** и отстрелян.

Накрая завършваме с няколко цитата, свързани с гората от наши автори:

„Обичам те, мое мило отечество! Обичам твоите балкани, гори, сипеи, скали и техните бистри и студени извори! Обичам те, мой мили краю! Обичам те от всичката си душа и сърце, ако ти и да си обречен на тежки страдания и неволи! Всичко, що е останало в моята осиротяла душа добро и свято – всичко е твое!”

Из разказа „Отечество“, Любен Каравелов (7 ноември 1834 г. - 21 януари 1879 г.)

"Хубаво си, отечество мое! Не ще се никога нагледам на божествената хубост на твоята природа. Само твой образ, мил и величествен, стои неизгладим в душата ми, която те люби, милува и слави. Малко ли пъти съм се катерил по твоите гигантски планини и съм се чудил и дивил на твоите гори и поля, и райски картини! И колчем ги пак видя, като че то е първи път, аз се възхищавам от тях и душата ми се обръща на лира и иска да пее. Само ти, отечество, само твоята божествена природа вечно съхраняват за мене очарованието си, което е пленявало детинството ми и младостта

ми, и тая възраст на разочарования - дни на жестоки изпитания и мъки. Когато всичките цветя в сърцето ми завехнаха, когато надеждите и младежките ми пориви се сломиха като крилата на устрелен орел, когато в тежка житейска борба умряха много мои идеали, изсушиха се всичките извори за щастие и радост - само ти ми оставяш още, и нежно ми разгръщаш обятия и шепнеш на моето ожесточено сърце думи на примирение, на чародейна утеха и на поезия... Бъди благословено, отечество мое, бъди честит, балкански раю! Бъди голяма и славна, о, чудна земя, дето е цъфтяла люлката ми, дето ще се зеленее гроба ми!"

Из пътеписа "Розовата долина и Тунджа", Иван Вазов (09 юли 1850 г. – 22 септември 1921 г.)

Големият майстор на перото, лесовъд и писател академик Николай Хайтов, прекланяйки се пред българската гора пише : „Неведомата сила на гората е в нейното обаяние на сурова и нежна майка, която ражда, кърми, дава закрила, вдъхновява и дарява. Тя дарява въздуха, но тя ни дава също красотата и вълшебствата на „зеления мир“, които не влизат в производствените планове и сметки, но са нетленните нейни дарове и удивителни загадки“. Философски и поетични са словата му: „Във вечна и неповторима българска гора, разноликият живот кипи, ту мирен, съзидателен, ту безмилостно ожесточен, героичен, ту кротък: понякога яростен, понякога нежно любовен, населен с мъчание, резове и песни, с писъци на ужас, с възгласи на удоволствие... Горски свят на вълшебства и загадки, препълнен с музика и аромати, където философията е написана върху дървени скрижали със сиглите на короядите и подписана с ноктите на вятъра, в тая гора, човек намира опора, здраве и вдъхновение“.

„Нейното очарование е очарованието на живота. Неведомата ѝ сила е във властното ѝ обаяние на сурова и нежна майка, която ражда, кърми, която дава и ни закриля, вдъхновява и дарява.

Какво ли не е дала тя на хората! Списъкът на нейните благодати, който почва с въздуха и свършва с водата, е всеизвестен и безкраен, но на нейния празник не за тия благодати ми се иска да говорим: за въздуха, водата и дърветата, но за красотата и вълшебствата на „зеления мир“, които не влизат в производствените планове и сметки, за нетленните ѝ дарове, за нейните удивителни загадки.....

Всяка гънка на гората е живот! Той е не само в набъбналите стволи, в корените, сграбчили земята, във фукналите към небето клони, в листата, които пият с устицата си слънчевата светлина, за да я превърнат в скорбяла. Всичко е живот — накъдето се обърнете!...”

Из разказа „Гора“, акад. Николай Александров Хайтов (15 септември 1919 - 30 юни 2002 г.)

„И все пак, ако ме питат коя планина ми най-харесва, за себе си ще кажа: Родоп. Разбира се, Рила е красива, ала това е дива и мъжествена красота, която покорява. Рила е планина за катерачи завоеватели. Родоп — за поети и съзерцатели. Рила е частица от света, а Родоп — свят! Рила е величествен остров, Родоп — велико море!“

Николай Хайтов

"Обичате ли растенията? Забавляват ли ви буболечките? Вълнувате ли се, когато две пеперуди се прегръщат? Харесва ли ви миризмата на дива чубрица? Трогвате ли се от багрите и разнообразието им Ако на тези въпроси бихте могли да отговорите с "да" – вие сте човек щастлив. Можете ли да се възхитите на един залез, да се трогнете от играта на вятъра, когато си прави кули от облаците и ги разваля с един замах, за да издигне още по-величествени? Обичате ли понякога да слушате вятъра и да си говорите с него? Успокоява ли ви шумоленето на листата? Ако и това умеете да правите – вие сте много щастлив. Защото то ще означава, че... вие няма да останете никога сам, че имате... цяла в с е л е н а от зелени дървета, от цветя и пеперуди, от буболечки и мравки, от изгреви и залези, от звукове и аромати." - из разказа "Бодливата роза" , *акад.Николай Александров Хайтов* (15 септември 1919 - 30 юни 2002)

Съвременният класик на българската литература академик Антон Дончев в романа си "Време разделно" вдъхновено описва Българската гора: "Вървахме из огромен лес, всяко дърво с дънер е като камбанария и с връх до небето и всяко дърво далече от другите, та да се вижда силата и хубостта му. Слабите бяха измрели, свалени долу, и бяха вече изгнили. Останали бяха само силните, които спрели с корените си дори пътя на Земята. Ние ходехме между тях като загубените деца в някоя стара приказка ... Погледнах нагоре и проследих огромните дървета, докато тилът опря в гърба ми. Те се бяха разстъпили и сторили кръг, а езерото стоеше между тях като дъното на кладенец ... Наоколо всичко живее, умира и гние. Огромни стъбла на паднали дървета, зелени от плесени, мъхове и треви слизат в ледените води и се стопяват. Дебел и сочен мъх покрива скалите наоколо, та не се вижда гол камък и не се чува стъпка. Брадати, влажни лишеи висят от клоните на дърветата. Изпод краката ми излезе саламандър - черен, с жълти петна - и потъна безшумно във водата ..."

"Няма човек, който да обгърне Родоп с един поглед. Няма връх, на който да се изкачиш, та да я познаеш с един поглед. Трябва да я извървиш и да я изстрадаш, та после да я събереш в сърцето си и да я погледнеш – ала трябва да имаш сърце на орел. Не можеш да видиш Родоп с очите си, трябва да я видиш със сърцето си. Със затворени очи, в себе си."

Из романа "Време разделно", Антон Дончев (14 септември 1930 г. - 20 октомври 2022 г.)

Текстовете от цитираната литература са избрани от инж. Емил Комитов – лесоинженер при ЦУ на ЮЦДП, гр. Смолян, като информацията е събрана по случай 100 години - Седмица на гората в България.

Основни характеристики на българската гора и горското стопанство за периода 1960 – 2020 год.

№	показател		1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
1.	обща площ	ха	3 635 093	3 510 856	3 603 933	3 694 315	3 743 123	3 768 255	3 772 493	3 876 272	3 914 355	4 076 464	4 138 147	4 222 874	4 270 995
2.	залесена площ	ха	3 189 741	3 049 397	3 066 594	3 134 258	3 199 936	3 229 369	3 236 758	3 334 256	3 375 117	3 615 243	3 737 542	3 833 640	3 896 009
3.	общ запас	х.м ³	243 478	247 472	256 852	267 781	296 379	336 200	395 628	467 315	526 063	590 780	644 840	680 522	718 411
4.	среден запас / ха	м ³	76	81	84	85	93	104	122	140	156	162	172	178	184
5.	общ прираст	х.м ³	6 144	5 915	6 594	6 846	7 616	9 107	10 922	12 003	13 563	14 120	14 364	13 974	13 560
6.	среден прираст / ха	м ³	1.9	1.9	2.2	2.2	2.4	2.8	3.4	3.6	4.0	3.9	3,8	3,7	3,48
7.	средна възраст	год.	37	37	37	38	38	40	42	44	49	51	53	57	60
8.	средна пълнота		0.66	0.70	0.72	0.72	0.75	0.77	0.75	0.73	0.73	0.72	0,72	0,7	0,69
9.	ползване по ЛУП	х.м ³	6 678	6 840	6 918	6 862	6 536	6 452	6 368	6 519	6 812	8 164	8 176	8 459	8 306
10.	действит. ползване	х.м ³	8 568	8 161	7 141	6 323	5 907	5 534	4 681	4 852	4 630	7 056	6 726	8 389	6 972
11.	действ. ползв./ха	м ³	2.69	2.68	2.33	2.02	1.85	1.71	1.45	1.46	1.37	1.95	1,80	2,19	1,79
12.	действ.ползв./пред в.	%	128.3	119.3	103.2	92.1	90.4	85.8	73.5	74.4	68.0	86.4	82,2	99,2	83,9
13.	действ.ползв./прираст	%	139.5	138.0	108.3	92.4	77.6	60.8	42.9	40.4	34.1	50.0	46,8	60,5	51,4
14.	действ. ползв./запас	%	3.52	3.30	2.78	2.36	1.99	1.64	1.18	1.04	0.88	1.19	1,04	1,23	0,97
15.	лесистост	%	28.9	27.6	27.7	28.4	28.9	29.2	29.3	30.2	30.5	32.7	33,6	34,5	35,3

ХР. ГРУЕВЪ — (Лесничей).

ГОРИТЪ

ГОРСКОТО СТОПАНСТВО и ГОРСКОТО ДѢЛО У НАСЪ

СОФИЯ
Кооперативна печатница „Типографъ“
1925.

ПРЕДГОВОРЪ

Най-болният въпрос у насъ е горския въпросъ. Горитъ у насъ се изсичатъ масово. Тѣ правятъ избори, подържатъ правителства, обръщатъ се въ голѣми богатства въ ржцетъ на търговцитъ, въ пиянство — въ ржцетъ на горското население. Освенъ това тия гори построиха кжщи, донесоха капиталъ, служебна кариера на болшинството отъ персонала по горитъ. Много гор. стражари си построиха кжщи, накупиха си имоти и станаха „почтенни“ граждани; много лесничеи също така си построиха кжщи, авансираха бързо, добиха средства за пиянство и разгулянъ животъ.

А знае се и явно е, като бѣлъ день, че скромния горски чиновникъ и служащъ, съ своята заплата не може да изхрани себе си и децата си, камо ли да строи кжща и да живѣе на широко.

Корупцията въ горското ведомство е невидана и нечута, особено следъ войната. Тя е станала явна *държавна опасностъ*.

При сегашната експлоатация на горитъ, ония лица, които почнаха да търгуватъ съ по 1 куб. м. дъски, днесъ иматъ милиони, купуватъ кжщи, строятъ палати.

Всѣки, който е пожелалъ да стане богатъ, щомъ работи въ горитъ, е станалъ такъвъ.

Съ тая книга ние написахме историята на нашето горско дѣло. Ние сме изнесли почти най-характерното по унищожението на нашитъ, гори. Ние сме написали, отъ горско гледище, историята, темперамента и „държавничеството“ на всички управлявали партии у насъ.

Читателя ще види какъ, ако една партия, едно правителство стори нещо за горитъ, другото веднага го разваля. Ако, обаче, едната граби горитъ, другата гледа да я надмине въ това грабене и разрушение.

По нататък читателя ще види, че начало на това разграбване и на тая корупция е стояло винаги отдълението за горитѣ, което е създателя и култиватора на градското лесовѣдство у насъ.

Макаръ и разглежданиятъ отъ насъ въпросъ да е единъ специаленъ въпросъ, ние сме се стремили да го изнесемъ съ методитѣ на историческия разказъ, затова смѣтаме, че нѣма да отекчимъ четеца

Ние претендираме да познаваме горския въпросъ у насъ, да познаваме достѣинствата и недостатѣцитѣ на персонала по горитѣ като ги изтъкваме тукъ не сме имали намѣрение, желание или злоба да очернимъ нѣкого несправедливо, да го наклеветимъ или унижимъ. На доблестѣта сме се кланяли, недостойнитѣ сме осждали. Затова приятели въ горския персоналъ, горското население, партиитѣ, партизанитѣ и търговцитѣ на дървенъ материалъ почти нѣмаме. Не имъ се сърдимъ — тѣ се ръководятъ, хэрата, отъ интереситѣ си. А ние не можемъ и не сме служили на тия имъ интереси. Ние, съ тая си книга искаме да имъ кажемъ и да ги подсетимъ, *че виждаме, що се върши, чуваме, какво се говори и има мекуража да го кажемъ.*

Макаръ и да сме „едночленно“ семейство, макаръ и да сме служили около 14 години по-горитѣ, ние едвамъ изкарвахме за хлѣбъ даже, гладувахме, затова настоящата книга не би видѣла бѣлъ свѣтъ, ако не е нашия приятель отъ книгоиздателство „Зоръ“, който се зае да я издаде на негва смѣтка. Ние сме му много благодарни затова, защото смѣтаме, че съ тоя си актъ косвено и той се бори срещу корупцията въ горското ведомство и общо въ нашата малка и бедна отъ къмъ хора страна.

София, Мартъ 1925 г.

Хр. Груевъ.

ГОРИТЪ.

България е планинска страна; планинитъ ѝ сж обрасли съ гори: джбови, букови, борови, елови, смърчови, мура и др.

Освенъ това и равнинитъ не сж лишени отъ гори, които, макаръ и на малки комплекси, срещатъ се твърде често изъ тѣхъ, освежаватъ въздуха и правятъ климата по-мекъ и пригоденъ за вирѣне на разнитъ земледѣлски култури.

За човѣка горитъ иматъ огромно значение; безъ тѣхъ той не може да живѣе, а ако е принуденъ да се засели нѣкжде, кждето ги нѣма, той ги засѣва изкуствено, за да си служи съ тѣхъ,

Отъ друга страна, чрезъ горитъ човѣкъ използва най-рационално, за себе си, ония стѣрмни площи отъ земята, кждето не виреятъ или не е възможно да се използватъ чрезъ другитъ земледѣлски култури.

Човѣкъ се ползува отъ горитъ главно и второстепенно или косвено.

Главното ползуване се състои въ това, че човѣкъ ги изсича и се ползува направо отъ дървесната имъ маса, като удовлетворява разнитъ свои строеви нужди и като добива отъ сжщата маса дърва за огревъ. Второстепенното или косвеното ползуване отъ горитъ е всестранно.

Горитъ омекотяватъ климата; задържатъ влагата въ почвата и въздуха; регулиратъ въздушнитъ течения; подържатъ и покровителствуватъ изворитъ на рѣкитъ; омекотяватъ острата зима и сухото и горещо лѣто; задържатъ почвата въ стѣрмнинитъ, пазятъ я отъ измиване отъ поройнитъ дъждове, а съ това предпазватъ плодороднитъ полета отъ наводнения и затрупване съ камъни и пѣськъ.

Горитѣ сж красотата на природата. Страна безъ гори е пустиня, неприютна и некултурна. Гората повдига духа, прави го смѣлъ, борчески и облагородява характера.

Гората е свърталище и гнѣздо на пойнитѣ птици; на грациозната газела и гордия елень; на плашливия заякъ и хитрата лисица, на мечката и дивата свиня. Гората е песень — тиха и тжжна песень. . .

Населението, което обитава горитѣ е по-буйно, по-умно, по-силно, по-смѣло, по-нежно, по-гъвкаво и по-красиво отъ това въ полето.

Гората е хигиена на градоветѣ и филтъръ на въздуха. Въ културния западъ всѣко градче и село е курортъ, кждето почиватъ съ смирена и блага душа и бедни, и богати, и болни и здрави.

Тамъ гледатъ на гората като на най-скжпъ божи даръ; обичатъ я, пазятъ я, и я култивиратъ. Нѣма по-красиво, по-величаво и по-тайнствено нещо отъ леса.

Да обичашъ гората — това е по-висшъ етапъ на развитие, това е култура.

Ето защо, само на човѣкъ съ по-висока култура, на човѣка съ душа, е достжпна косвената полза отъ горитѣ, затова и само той ги почита и се ползува отъ тѣхъ съзнателно.

Простия, грубия, некултурния нашъ народецъ, нашъ планинецъ не познава гората, макаръ и да живѣе между нея и за това той я сѣче, корени и опожарява най-безмилостно.

*

Пространството на горитѣ въ България и до днесъ не е точно измѣрено. Споредъ единъ докладъ на министра на търговията и земледѣлието отъ 30 декември 1900 година, пространството на горитѣ у насъ се изчислява на 3,041,126'4 хектара, отъ които :

Държавни	906,618'6 хектара
Общински	1,565,242'0 "
Частни и обществени	573,265'8 "
Всичко	3,041,126'4 "

Това пространство е оценено на око и за това не може да се приеме за точно.

Презъ 1912 година споредъ статистическитѣ сведения, общото пространство на горитѣ е било както следва :

Държавни	615,055·7	хект.
Общински	1,462,116·6	"
Черковни, монаст. и пр.	27,349·5	"
Всичко	2,568,909·9	"

Пакъ споредъ статистиката, отъ 1900 до 1912 година, горитѣ сж намалели съ 472,216·6 хект., или съ 15 %. И тая статистика не е вѣрна, защото презъ тоя периодъ, пѣкъ и по-рано, изкорененитѣ и унищожени гори у насъ сж били много по-вече.

Споредъ отдѣлението за горитѣ, въ края на 1922 год. въ цѣла България е имало 2,888,264·9 хектара гори, отъ които :

Държавни	841,100·8	хектара
Общински	1,516,161·9	"
Частни и обществени	524,002·2	"
Всичко	2,881,264·9	"

Презъ 1912 год. отъ новоприсъединенитѣ земи сме получили 444,775·4 хектара, а споредъ Букурещкия и Ньойския договори отъ България се отнеха 196,014·9 хектара гори.

Последна статистика. Споредъ мотивитѣ на министра на земледѣлието къмъ законопроекта за горитѣ внесенъ въ Народното събрание презъ 1924 година, горитѣ въ цѣлото царство съ новитѣ земи възлизатъ крѣгло на 28,812,000 декара, отъ които :

Държавни	8,411,000	декара
Общински	15,161,000	"
Частни и на разни обществени учреждения	5,240,000	"

Или 2,436,489·5 хектара презъ 1912 год. и то само въ предѣлитѣ на стара България +

444,775·4 хектара гори отъ присъединенитѣ къмъ страната нови земи, или всичко: 2,881,264'9 хектара или 28,812,640 декари.

Тази статистика трѣбва да се смѣта безспорно „около“, „приблизително“, тъй като, както казахме, горитѣ не сж и мѣрени.

Обаче, главното на което ние ще се спремъ тукъ и ще обърнемъ внимание на читателя е, че тия пространства не сж гори, а *горски площи*, тъй като около $\frac{1}{3}$ отъ държавнитѣ и $\frac{2}{3}$ отъ общинскитѣ гори сж вече унищожени, *закелявъли отъ паша, проредени, направени на пущинаци, опожарени и докарани до състояние, да не даватъ никакви доходи на стопанитѣ имъ*, а да се използватъ като паша за добитѣкъ, обаче, при сведенията, които събира министерството, тия „гори“, т. е. горски площи, се вписватъ въ списъка на горитѣ.

Освенъ това, въ пространства на горитѣ сж посочени и горскитѣ пасища, голини, поляни и пр., които така сжщо не сж никакви гори, а *горски площи, влизащи въ обекта на горското стопанство*.

За точна представа на истинското състояние на нашитѣ гори ние ще дадемъ нѣкои точни данни отъ дефинитивнитѣ стопански планове на държавнитѣ гори и отъ състоянието на общинскитѣ такива, които сме видѣли и констатирали на самото мѣсто презъ нашата дългогодишна служба по горитѣ.

Споредъ дефинитивнитѣ стопански планове държавнитѣ гори иматъ:

	Пожарища хектари	Пасища хектари
1. Баташката	3,963	3,232
2. Чехльовската	12,805	—
3. Гешова планина общо ниви лив.		1,175
4. Фотенската	7,456	—
5. Карлъшка	1,652	—
6. Кьоравица	—	1,407
7. Чемберлия	—	1,087
8. Генишъ ада	—	719

Списъкъ

на

обявените народни паркове,

природни паметници и др.

от постановлението на в. М. р. от 3.3.96.

№ по реду	Наименование на обекта	Местонахождение				Площадь в кв. м.	Объекты с постановлениями				Объекты с письмами				Забеленка
		Въ землеугод- но на село или градъ	Окраска	Въ района на лесничейство	№ на постановл.		Дата на постановл.	Публикувано в Допл. Вестника	Година	№ на постановл.	Дата на постановл.	№ на письмо	Дата на письмо		
1.	"Храстово"	гр. Девица	Девицка	Девицко административно	300	12976	12. IX. 1931	149	30. IX. 1931					природно-историческо	
2.	"Пазангалица"	гр. Т.-Димитров	Т.-Димитровска	Т.-Димитровско Допл. истор. ст.-гр. гр. Т.-Димитров	14924	8517	30. VI. 1933	77	1933					резерват	
3.	"Горна-Еленица - Синаксид"	с. Вурзари	Царевска	Визитско Допл. истор. ст.-гр.	2530	13188 13188 8485 2278	20. IX. 1934 20. IX. 1934 29. VI. 1933 11. II. 1936	160 234 1433						резерват	
4.	"Оборице"	с. Мехка гр. Панагюриште	Панагюришка	Панагюришко административно	1935	5230	12. IV. 1934	19	26. IV. 1934					природно-историческо паметник	
5.	"Борови дънки"	гр. Разлог	Разложка	Разложко административно	9223	1388	29. I. 1934	255	1934						
6.	"Витоша"	с. Шабуня с. Витоша с. Витоша гр.	Софийска	Научно-научен парк "Витоша"		15422 16362	27. X. 1934 1. X. 1935	178 226	1934 1935					Научно-научен парк "Витоша"	
7.	"Мехюра"	гр. Кюстен	Кюстенска	Кюстенско административно	128	20972	17. X. 1936	232	1936					Научно-научен парк.	
8.	Джиджириница - Семетле	гр. Разлог	Разложка	Разложко административно	283	78	26. I. 1936	6	1937					за научн парк - резерват	
9.	Побити камъци (Джиджириница)	с. Славичево	Варненско	Варненско административно		12034 22577	26. V. 1937 15. XII. 1938	117 285	1937 1938					природно-историческо	
10.	Св. Никола	с. Шипка	Казанлъшка	Облаженско реликв. лесничейство с. Еленица	990	20681	17. IX. 1937	235	1937					природно-историческо	
11.	Булдунда	с. Крива	Казанлъшко	— " —	60	14495	1. VII. 1937	191	2. IX. 1937					природно-историческо	
12.	Вела - Околица	с. Тополек	Врачанско	Врачанско административно	247	6564	6. IV. 1938	82	17. IV. 1938					природно-историческо	

[illegible]

ДЪРЖАВЕНЪ ВЕСТНИКЪ

ИЗЛИЗА ВСЪКИ ПРИСЪЖСТВЕНЪ ДЕНЪ

Такситъ за еднократна публикация въ „Държавенъ вестникъ“ съ: за малки обявления (обезсилване на изгубени документи и др.) до 20 думи или частъ отъ толкова — 25 лева за текста и 10 лева за подписа.

За публикации отъ търговски характеръ до 100 думи или частъ отъ толкова — 450 лева, за заглавие, дата и подписъ на съжитѣ, на редъ — 20 лева.

За всички останали публикации, включително резолюциитѣ на съдилищата за обявяване въ несъстоятелностъ на търговски фирми, до 100 думи или частъ отъ толкова — 150 лв.; за заглавие, дата и подписъ на тѣхъ, за редъ — 10 лв.

Отдѣлна страница за табеларни и др. публикации — 2500 л.

Съответнитѣ суми се внасятъ направо въ касата на печатницата или въ мѣстния клонъ на Б. Н. Б., а втората половина отъ вн. листъ заедно съ публик. се изпраща въ администр.

Ръкописи, както и надрисани суми, не се връщатъ.

Абонамента се внася винаги въ предплатата съ вносенъ листъ и бива годишенъ: 600 лв. за България и 900 лв. за странство, или полугодишенъ: 300 лв. за България и 500 лв. за странство. Абонирането става за пълната година или за първото шестмесечие на 1 априлъ и за второто шестмесечие на 1 октомврий, а вестника почва да се изпраща отъ деня на получаване вносна листъ въ администрацията; отдѣленъ брой отъ текущата финансова година струва 5 лв., а отъ непосредствено минала — 10 лв.

Рекламации за неполучени отъ абонатитѣ броеве се приематъ: за София въ продължение на 3 дни и за провинцията — на 10 дни отъ датата, която носи рекламиранитѣ брой. Всичко що се отнася до вестника, се адресира направо до Държавното книгоиздавателство при Държ. печатница. Поправкитѣ се таксуватъ като малки обявления.

Година LIII

СОФИЯ, срѣда, 30 септемврий 1931 година

Брой 149

ОКРЪЖНИ, ЗАПОВѢДИ, НАРЕДБИ И ДР.**Министерство на земледѣлнето и държавнитѣ имоти**

Отдѣление за горитѣ и лова

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 12976

На основание чл. чл. 20 и 26 отъ Закона за горитѣ, протоколътъ съ дата 16 май 1931 година на комисията, назначена съ заповѣдь № 113 отъ 5 февруарий 1929 год. и мнението на горския съветъ, изказано съ протоколъ № 16 отъ 2 юлий 1931 година,

Постановявамъ:

Обявява се съгласно чл. 26 отъ Закона за горитѣ за строго охранителна м. „Надъ гр. Дьовленъ“, въ следнитѣ граници:

Отъ западъ: „Юруковъ долъ“ до върха надъ него.

Отъ северъ: Отъ върха „Юруковъ долъ“ по права линия въ източна посока презъ могилата съ тритѣ борики — „Червенъ камъкъ“ до колибата на Ахмедъ Кафеджиевъ.

Отъ изтокъ: Отъ колибата на Ахмедъ Кафеджиевъ въ югозападна посока презъ мѣстността „Мъртвицата“ по сърта до леглото на р. Дамлж-дере.

Отъ югъ: Отъ р. Дамлж-дере въ западна посока по край градинитѣ по пѣтя надъ къщитѣ на жители отъ гр. Дьовленъ до началната точка.

Гр. София, 12 септемврий 1931 година.

1—(5206)—1

Министъръ: Д. Гичевъ

Приложение № 8 към чл. 19, ал. 7 към Наредба № 4 от 15 февруари 2012 г. за условията и реда за регистрация на горски разсадници, както и за производство на фиданки в горските разсадници - държавна собственост, Издадена от министъра на земеделието и храните, Обн. ДВ. бр.17 от 28 Февруари 2012г., и изм.)

Норми за производство на семенищни фиданки

Дървесен вид	Производство от 1 кг първокачествени семена, хиляди броя		Производство от 1 м редов посев, броя	
	1-годишни	2-годишни	1-годишни	2-годишни
1	2	3	4	5
Иглолистни:				
Блатен кипарис	8		25-30	20-25
Бор алепски	32-40		60-70	45
Бор бял	70-90	65	70-90	65
Бор веймутов	12	11	60-80	60
Бор морски	30-40	25	40-50	35-40
Бор пондероски	10-11	8	70-80	60
Бор хималайски	10-13	8	55-70	45
Бор черен	30-40	27	60-80	55
Дугласка зелена	30-40	25	60-80	50
Дугласка синя	40	30	60-80	60
Ела бяла	5	4	70-80	60
Ела гигантска	17-18	16-17	60-70	55
Ела гръцка	5,6		60-70	55
Ела испанска	5,4		60-70	55
Ела кавказка	7	6	60-70	55
Ела сребриста	13		60-70	55
Калоцедрус ароматен	20-24		50-60	60
Кедър атласки	3-4	2,7	60-70	45-55
Кедър ливански	5,5		60-70	45-50
Кедър хималайски	2-2,3	1,7	60-70	45-50
Кипарис аризонски	24		60-70	60
Кипарис обикновен	35		60-70	60
Лиственица европейска	15	12,5	60-90	50
Лиственица сибирска	23,3	16,6	60-90	50
Лиственица японска	15	13	60-80	50
Лъжекипарис лавзонов	225		60-70	60
Мура бяла	14-16	12	60-80	60
Мура черна	20-25	18-20	70-80	60

Секвоя гигантска	10-50		60-70	60
Смърч обикновен	80-100	70	80-100	70
Смърч сребрист	80-100	70	80-100	70
Туя гигантска	120-400		60-70	50
Туя западна	396-440		60-70	60
Туя източна	47-51		60-70	60
Цуга западна	150-180		45-55	35
Цуга канадска	264		45-55	35
Широколистни:				
Айлант висок	32,4		30	-
Акация бяла	10-30		25-30	-
Бадем	0,18	0,146	25	22
Бреза обикновена	10-13	7,1	35-45	25
Брекиня	30,6		30-40	
Бряст дребнолистен	12-18	12-17	25-35	20
Бряст планински	15	13	35	25
Бряст полски	6-9	5-8	25-35	20
Бук обикновен и източен	0,8	0,5	40-60	40
Габър обикновен	153		30	25
Гледичия тришипна	4,4		30-40	-
Джанка	2,2		30	25
Дъбове (местни)	0,17	0,17	20-25	20
Дъб червен	0,17	0,17	20-25	20
Елши	10-11	9,5-10,5	50-60	18
Златен дъжд	31,5		40-50	
Калина червена и черна	23,4-26,1		30-35	30
Карагана дървовидна	40		40-50	35
Каталпа обикновена	25		20	15
Кестен обикновен	0,2-0,25	0,18	20-25	18
Киселица	12-16	12-16	30-40	30
Клен полски	3,12-3,7	3-3,5	25-30	20
Конски кестен	0,08		20-25	20
Копривка южна	65,6		30	25
Круша дива	15-20	15	35	25
Липа дребнолистна	2,5-3,1	2-2,5	20-25	18
Липа едролистна	2,8-3,6	2,3-3,1	20-25	18
Липа сребролистна	2-2,5	1,8	20-25	18
Махалебка	10,1		25	20
Мекиш	16,9		25-30	25
Мукина	43,2		30-40	
Мъждрян	26,4		25-35	25
Орех обикновен и черен	0,06-0,07		10-12	10
Офика	15-17,5	14-16	30-35	25
Платани	8,3-10	7-9	25-30	20

Скоруша	33,3		30-35	25
Софора японска	6,9		30	25
Череша и вишна	2,5		25	20
Черници	100-125	80-100	20-25	18
Явор обикновен и шестил	3-3,7		25-30	20
Явор сребрист	5,2		25-30	20
Явор ясенолистен	18,7		25-30	20
Ясени	4,2-5,7	4-5	25-30	22
Храстови:				
Аморфа храстова	80,1		40-60	
Бъз червен	290,7		40-45	
Глог обикновен	11,3		40-45	
Лески	0,55-0,67	0,5-0,6	25-30	20
Люляк обикновен	16,7	16	25	22
Птиче грозде	43,2		50-60	45
Смрадлика обикновена	20-22,5	20-22	40-45	40
Чашкодрени	3,1	3	25	20
Шипка	10	8	60-80	50